

Ляўкоўскія першакласнікі са сваёй настаўніцай Ірынай Сухадолай.

№ 51 (1158) ГАЗЕТА БЕЛАРУСКІХ ДЗЯЦЕЙ У ПОЛЬШЧЫ 23.XII.1979 г.

У. Дубоўка

Як я быў Дзедам Марозам

Усюды восень прыгожая і багатая, а ў Сібіры — асаблівая. У чаканні снежнае зімы прырода спяшаецца даць людзям як мага больш асалоды, харастваі пладамі, і барвамі-колерамі. Сотні адценняў залацістых і чырвоных можна пабачыць на ўзлессі. А ў самой тайзе — грыбы, ягады. Адных брусніц несканчоныя прасторы. А рабіны, а журавіны! Побач з імі гарачь-зіхацяць, аж свецяцца сваім нейкім казачным святлом незлічоныя кветкі скрыпеню, самай цікавай таежнай зёлкі.

Расце скрыпень вялікімі купінамі, цэлыя паляны займае. Асабліва любіць гарэлыя мясціны. Колькі пчолы мёду з яго наносяць! Але цікавы ён яшчэ сваёй самаахвярнасцю.

Калі прыходзіць першы мароз, усе крайнія зёлкі нахіляцца галоўкамі к сярэдзіне купіны і закрываюць сваіх сяброўак.

Памерзнуць, загінуць крайнія, а сярэднія, як толькі сонейка ўзнімецца, пачынаюць красаваць так, нібыта і марозу ніякага не было.

І так штодня: гінуць з краю, застаюцца ўсярэдзіне.

Бывае, што тыдні два цягнецца змаганне з марозам. Толькі калі снег усё засыпле, тады толькі мерзне-гіне апошні скрыпень.

У сібіракоў ёсць прыкмета, што 19 жніўня абавязкова бывае першы мароз. Пасля могуць пайсці зноў цёплыя дні, але ў гэтую ноч — пільнуйся.

За дзень перад гэтым днём пайшоў я ў краму. Ад нас яна была кіламетраў шэсць. Крамнічыхі не было, і пакупнікі чакалі колькі часу на вуліцы. Я не адразу звярнуў увагу на тое, што мяне тузае за пінжак маленькі хлопчык. Тузае і нешта згадвае Дзеда Мароза ды агуркі. Урэшце я прыгнуўся да яго і запытаўся:

— Што табе, хлопчык, трэба?

Хоць не адразу, але з яго слоў я даведаўся вось пра што. Ён, гэты юны грамадзянін, быў ласы да агуркоў. А бабуля яму сказала, што сёння прыйдзе Дзед Мароз і памарозіць усе агуркі. Вось ён і пайшоў з хаты шукаць таго Дзеда Мароза, каб папрасіць яго не чапаць агуркі. Заўважыўшы ў натоўпе ля крамы высокага дзеда з белай барадой, ён адразу ж падышоў да яго, гэта значыцца да мяне, і пачаў прасіць, каб я абмінуў іхні агарод.

Што рабіць! Прыйшлося ўзяць грэх на душу. Не стаў я адмаўляцца, што я не Дзед Мароз.

— Сынок! Ідзі і скажы сваёй бабулі, што я вашых агуркоў чапаць не буду.

Малы радасна пабег да свае хаты, каб сказаць бабулі такую прыемную навіну.

На шчасце, у гэтую ноч марозу не было і агуркі засталіся цэлымі. Мароз стрымаў сваё абяцанне...

ЧЫТАЕМ і пішам

Жарт.

– Цімох, Цімох, колькі ў
твайго каня ног?
– Як стаіць – чатыры. А як
бяжыць – не паспею палічыць.

Коля елкі ў зайчышку
раскладае дзясцел шышкі.
Лічыць, колькі штук.
Стук, стук, стук.

Не хадзі, каза, на грады.
Там табе ніхто не рады.
Ні часнок, ні агуркі,
ні гарох, ні буракі.

МУЖЫК І ЦАР

(Руская народная казка)

Жыў-быў цар. Больш за ўсё на свеце любіў той цар казкі слухаць. І ўсё яму хацелася новых ды новых казак. Прыдворныя казачнікі ўсе казкі, якія ведалі, расказалі, і ніхто больш цару дагадзіць не мог. Загадаў цар абвясціць:

— Ажаню са сваёй дачкой і паўцарства аддам таму, хто раскажа казку, якой я яшчэ не чуў.

Ахвотнікаў знайшлося шмат: і князі, і баяры, і генералы, і купцы — ды ўсё дарэмна. Толькі хто пачне расказваць якую-небудзь казку, а цар ужо крычыць:

— Ведаю, ведаю, чуў я гэтую казку!

На тым справа і скончыцца. Таго жаніха і прагоняць.

А ў тым царстве жыў, гора гараваў бедны мужык. Ні хаты, ні гаспадаркі ў яго не было. Жыў, дзе давядзецца, піў, еў, што прыйдзецца. Іншы дзень надгаладзь, а іншы дзень і зусім не еўшы сядзеў. Неяк раз зайшоў гэты маладзец у шынок пагрэцца, выпіць кілішак віна. Шынкар з яго пасмейваецца:

— Чаму не ідзеш цару казкі расказваць? Нябось царэўна ўсе вочы прагледзела: цябе чакае, жаніха, не дачакаецца.

Слухае бядняк гэтыя кепікі, а сам думае: „Давай пайду паспрабую шчасця. Царскім зяцем мне не быць, а хоць дзень-другі сыты буду.“

Прыйшоў у палац. Цар пытаецца:

— Чаго, мужык, прыйшоў?

— Хачу табе, царская вялікасць, казку расказаць. Толькі загадай спярша накарміць, напаіць мяне.

Цар на яго паглядзеў і ўсміхнуўся: „Ну і жаніх! Кашуля латаная-пералатаная, лапці вяроўкаю падвязаны“. Але згадзіўся.

Мужыка накармілі, напаілі. Цар паклікаў блізкіх баяр ды дарадчыкаў і загадвае малайцу:

— Расказвай сваю казку!

— Мой нябожчык бацька, — пачаў мужык, — быў самы багаты чалавек у нашым царстве. Збудаваў ён высокі палац. Па даху палаца галубы хадзілі ды з неба зоркі здзёўбвалі. Вось які высокі палац той быў! А двор у нас быў такі, што за цэлы летні дзень голуб не мог праляцець з канца ў канец.

Цар маўчыць, і баяры маўчаць, не перапыняюць, а мужык кажа:

— Далей расказваць буду заўтра, пасля абеду, пад'еўшы пірагоў ды мяккага хлеба.

І пайшоў на кухню вячэраць.

На другі дзень увечары пачаў ён расказваць казку далей:

— І стаяў у нас на двары бугай-

сямігодак. На адным розе сядзеў у таго бугая пастух, а на другім — яшчэ адзін. Пастухі ў трубы трубілі, на дудках ігралі, песні спявалі, а адзін аднаго ў твар не бачылі і голасу не чулі. Вось які быў у нас бугай здаравенны!

Маўчыць цар, не перапыняе, і баяры маўчаць. Казачнік устаў і кажа:

— Заўтра казку скончу, а сёння адпачываць пара.

І пайшоў на кухню вячэраць. Тады цар і пытаецца:

— Што будзем рабіць, баяры? Такой казкі я не чуў, а аддаваць сваю дачку за мужыка-лапцюжніка не хачу. Прыдумайце, як казачніка абхітрыць.

Князі ды баяры пачалі думу думаць. Думалі-думалі і прыдумалі:

— Скажы, цар-гасудар, што ты гэтую казку чуў, і мы ўсе пацвердзім: „Ведаем, маўляў, чулі пра гэта“. А каб больш пэўна было, загадай пра гэта грамату напісаць, і пад той граматай мы ўсе подпісы паставім.

На гэтым і пагадзіліся.

Мужык пра змову праведаў, а выгляду не паказвае.

На другі дзень, быццам нічога не здарылася, прыйшоў пасля абеду, сеў і пачаў казку далей расказваць:

— Была ў майго нябожчыка бацькі кабыліца, за тры дні вакол зямлі аббягала...

Князі ды баяры з царом пераглядваюцца, у бароды пасмейваюцца, а казачнік працягвае:

— Золата ды серабра ў нас былі поўныя свірны насыпаны. І ты, цар-гасудар, у той час пазычыў у нас скрыню золата і дагэтуль яшчэ не аддаў...

Тут цар як закрычыць:

— Ведаю, ведаю!

І князі ды баяры падтакваюць:

— Ведаем, чулі гэтую казку і грамату аб гэтым падпісаць згодны!

З месцаў схапіліся, подпісы пад граматай паставілі. Узяў мужык грамату і кажа:

— А калі чулі ды грамату аб гэтым падпісалі, дык плаці доўг, царская вялікасць!

І тут цар здагадаўся:

— Абхітрыў мяне мужык-лапцюжнік!

Ды нічога не зробіш: што напісана пяром — таго не вырубіш тапаром. Давялося насыпаць скрыню золата. Мужык грошыкі ўзяў і стаў жыць як мае быць. І да гэтага часу жыве ды пасмейваецца.

ПАГЛЫБЛЯЙ

СВАЕ ВЕДЫ

РЭЧКІ-ПАДАРОЖНІЦЫ

На Далёкім Усходзе цячэ рэчка з незвычайнай назвай Кантравод. Яшчэ больш незвычайна яна заходуваецца. Раз на тры месяцы рэчка мяняе цячэнне і ўпадае то ў прыток Амура, прыгажуню Усуры, то ў таежны Бікін.

На поўначы Камчаткі ёсць яшчэ больш дзіўная рэчка Пенжына. Яна ўпадае ў Пенжынскую губу, месца, якое славіцца сваімі высокімі марскімі прылівамі. Пачынаецца прыліў, і рэчка паварочвае назад, бяжыць уверх па цячэнню. А калі спадае прыліў, Пенжына хутка скатваецца ўніз, у мора, і цячэ па-ранейшаму, як бы нічога не было.

МАЛПЫ-ПАДВОДНІКІ

На востраве Ява жывуць малпы, якія вельмі любяць жывіцца жыхарамі мора: малюскамі, рачкамі і іншай драбязой. І вядома, малпам за гэтымі ласункамі даводзіцца ныраць пад ваду. Нярэдка здараецца, што малпам пад вадой даводзіцца ўступаць у барацьбу з падводнымі драпежнікамі.

На паляванне пад ваду малпы часта бяруць і сваіх дзецянят. Тыя, гледзячы на дарослых, вучацца ныраць, прызвычайваюцца да вады, а потым і самі палююць пад вадой.

ЧАСНОЧНЫ КОНКУРС

На поўначы Францыі ёсць невялічкі гарадок Арль, жыхары якога з даўных часоў вырошчваюць часнок. Кожны год яны адзначаюць свята часнаку. Часам у свята арганізуюцца конкурсы, хто больш з'есць часнаку за дзесяць мінут. Пераможца конкурсу атрымлівае вянок часнаку, якога яму хапае на ўсю зіму.

НАЙЛЕПШЫ МАТЭРЫЯЛ

У Швецыі многія рэчы робяцца з паперы. Амаль усе дзеці выхоўваюцца ў папяровых пялёнках. А ў бліжэйшыя дваццаць год, як кажуць, большасць шведаў будзе сядзець на папяровых крэслах, апранацца ў папяровую адзежу, спаць на папяровых просцінах, выцірацца папяровымі ручнікамі.

ФЕРМА МЫШЭЙ

У французскім горадзе Гаўры ёсць дзіўная ферма, на якой гадуюцца тысячы мышэй і пацукоў. Магутнасць фабрыкі ў год — адзін мільён пацукоў і паўмільёна мышэй. Каму ж патрэбна гэтая дзіўная прадукцыя? Яна вельмі патрэбна вучоным для розных доследаў.

ДЗІЎНЫЯ ФАРБЫ

Вучоныя заўважылі, што некаторыя фарбы змяняюць колер пад уздзеяннем тэмпературы. Значыць, фарбы могуць спаўняць ролю тэрмометраў. Важную дэталь машыны пакрываюць такой фарбай, і як толькі дэталь змяняе колер — стоп! — дэталь у небяспецы. Прадукуюцца ўжо цэлыя наборы дэталяў-тэрмометраў на патрэбы тэхнікі.

В. ЛУКША

КАЛЮЧЫ КВАТАРАНТ

У нашай Тані сёння свята.
Шчасна усміхнуўся лёс —
Вожыка ляснога тата
Ў хату жыць да нас прынёс.

Ціха пасядзеў з хвілінку,
Пашыпеў, нібы гусак,
Спіць пад цёплаю прасцінкай
Кватарант калючы ў смак.

Мы яму паклалі мяса,
Мы прынеслі малака.
Хоць да мяса вожык ласы,
А да прыцемак чакаў.

...За акном — суквецце зорак.
Ноч ўладарыць за акном.
Вожык ноччу у дазоры,
Вожык вывучае дом.

Не заснула мама
Тата
Ўстаў пахмурны, злосны ён:
— Гэта вожык вінаваты.
Наш забраў спакой і сон.
Гэта ён грымеў ад рання,
Быццам статак вепрукоў.
Цацкі ўсе у нашай Тані
Параскідваў, папароў.
Гэта ён
Патрушчыў краскі,
Польскі слоўнік пашматаў
Нібы ноччу вожык казкі
Для сябе перакладаў.

І сказалі мама з татам:
— Сёння ноччу падглядзім:
Калі зноў забрудзіць хату,
То суседзям аддадзім.

...За акном — суквецце зорак.
Ноч ўладарыць за акном.
Вожык ноччу у дазоры,
Вожык вывучае дом.

Мама кажа:
— Дзіва — вочкі!..

Тата кажа:
— Ён пайшоў!..
Ералаш рабіць не хоча!..
І не чутна капыткоў!..

Мама кажа:
— Пачастуем
Мы смятанкай жыхара.

Тата з гарлачом прастуе:
— Еш, калючы кватарант.

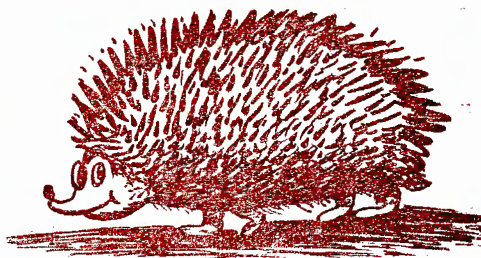
Цікавалі аж да сонца.
Смеху, смеху ад душы.
Рады вожыку бясконца,
Бы у нас сто год ён жыў.
Зніклі мышы ў нашай хаце.
Тата кажа:
— Вось дык я!..
Гэтулькі прыдбаў вам шчасця.
Ух-х! Калючынка мая!..

Мама кажа:
— Вочкі — дзіва!..

Тата кажа:
— Прыгажосць!
Хай жыве у нас шчасліва
Любы наш, калючы госць!

Тані радасна і светла.
Як пад коўдрай не спяваць?!

(Працяг на стар. 8)

Пазнаёмімся

* ❊ *

373250, Азер. ССР, г. Баку, пос. Хурдалан, 27 квартал, дом 1, кв. 58. Красникова Инна. Дзяўчынка вучыцца ў восьмым класе.

* ❊ *

370010, Азер. ССР, г. Баку, ул. Первомайская, 251, бл. 5, кв. 110. Наиля Искендорова. Дзяўчынка вучыцца ў чацвертым класе.

* ❊ *

СССР, 183034, г. Мурманск, ул. Лобова, д. 11/6, кв. 41. Любавиной Жене. Дзяўчынка вучыцца ў шостым класе.

* ❊ *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 165, кв. 74. Ларыса Іванова, вучаніца сёмага класа.

* ❊ *

БССР, 220060, р. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 165, кв. 79. Лена Вярэніч, вучаніца сёмага класа.

* ❊ *

СССР, 183017, г. Мурманск-17, ул. Лобова, 33/2, кв. 27. Сабельниковой Тане. Дзяўчынка вучыцца ў шостым класе.

* ❊ *

СССР, 107529, Москва, ул. Байкальская, дом 48, корпус 2, кв. 123. Ефимовой Наталье. Дзяўчынка вучыцца ў сёмым класе.

* ❊ *

СССР, 107589, г. Москва, ул. Байкальская, д. 48, корп. 2, кв. 202. Лена Михайлова. Дзяўчынка вучыцца ў чацвертым класе.

* ❊ *

СССР, 183017, г. Мурманск-17, ул. Лобова, д. 34, кв. 15. Тане Андреевой. Дзяўчынка вучыцца ў шостым класе.

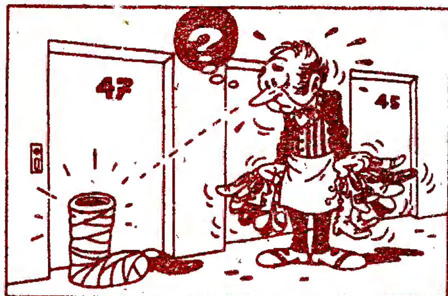
(Працяг са стар. 7)

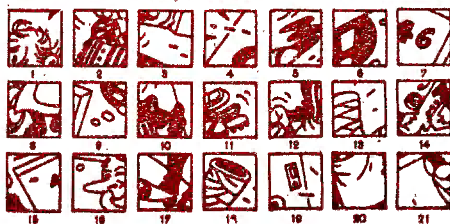
КАЛЮЧЫ КВАТАРАНТ

Як дзіцячыя „сакрэты“
Ёй бацькам не перадаць?

Што Калючыку сказала:
— Ты паводзь сябе як след.
Бачыш — цацкі я прыбрала,
Ў тэрмін села за абед.
Я бацькам без напаміну
Усё рабіць дапамагла.
Тата ўсклікнуў:
„Ой, дзяўчынка!
Здзівіць ўвесь свой першы клас!“
Не рабі, Калючык, прыкра,
Людзям добрае дары,
І заўсёды добры прыклад
З Тані у жыцці бяры!

Адгаданка

Якія з панумараваных квадрацікаў з'яўляюцца фрагментамі верхняга малюнка?